

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. декана філологічного факультету
Крохмальний Р. О.
«31» серпня 2023

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ»**

Галузь знань	03 Гуманітарні науки (шифр і назва напрямку підготовки)
Спеціальність	035 Філологія (усі інші спеціалізації) (шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація	035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно) <u>035.032 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша болгарська,</u> <u>035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша польська,</u> <u>035.037 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша хорватська,</u> <u>035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша чеська.</u> (назва спеціалізації)
Факультет	філологічний (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма з курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ століття» для студентів за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізація 035.03 Слов'янські мови та літератури (переклад включно). 20 с.

Розробник: Горблянський Юрій Петрович, доцент кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка, кандидат філологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від «31» серпня 2023 року).

Завідувач кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка

В. І. Микитюк

Схвалено на Вченій раді філологічного факультету

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 року

Голова

Р. О. Крохмальний

31 серпня 2023 року

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 (у 3 семестрі)	Галузь знань 03 Філологія (шифр і назва) Спеціальність 035 Філологія	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціалізація 035.036 слов'янські мови талітератури (переклад включно), перша – словацька 035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська 035.039 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словенська 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2-й	–
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3, 4, 5	Освітній ступінь: Бакалавр	Лекції	
		16 год	-
		Практичні, семінарські	
		16 год	-
		Самостійна робота	
		58 год	-
		Вид контролю: іспит	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу полягає в найбільш вичерпному, системному й послідовному висвітленні українського літературного процесу першої половини ХІХ ст. як етапного періоду в контексті історії української літератури Х – ХХІ ст., у з'ясуванні закономірностей становлення через розгляд у європейському контексті та внутрішньолітературні порівняння.

Завдання дисципліни:

- розкрити своєрідність літературного процесу зазначеного періоду;
- охарактеризувати основні напрями розвитку української літератури в контексті світової;
- зосередити увагу студентів на тенденціях розвитку художніх жанрів, стилів, напрямів;
- об'єктивно й толерантно оцінити місце кожного письменника в літературному процесі, долаючи стереотип «неповноти» української літератури;
- дати системний аналіз знакових для розвитку літературного процесу художніх творів;
- навчити студентів самостійно давати оцінку літературних текстів, явищ, літературознавчих розвідок, критичних статей;
- узагальнити та систематизувати вивчений матеріал;
- підвищити рівень читацької компетенції студентів як реципієнтів;
- засобами художнього слова оптимізувати процес формування та гармонізації духовності особистості майбутніх педагогів-словесників.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні тенденції функціонування і розвитку літературного процесу першої половини ХІХ ст. в Україні;
- зміст творів, що входять до програми;
- провідні літературознавчі художньо-естетичні й ідеологічні концепти періоду та головні прикмети творчості авторів;
- ознаки традиційного і новаторського в літературному процесі періоду.

Студент повинен уміти:

- працювати з першоджерелами;
- використовувати методологічні засади під час аналізу текстів;
- уміти аналізувати художні твори з огляду на їхню тематичну, жанрово-стильову, поетикальну специфіку;
- урахувати різні процеси всередині окремого жанру та в жанрових системах у прозі, поезії, драматургії;
- усвідомлювати поліваріантність (множинність) рецепцій художніх явищ;
- уміти самостійно аналітично й синтетично мислити;
- фахово й переконливо аргументувати власну думку, концепцію, спостереження.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Світоглядні й естетичні прикмети та головні представники українського літературного процесу першої половини XIX ст. Український класицизм.

Іван Котляревський і його епігони

Тема 1. Перший етап розвою нової української літератури: генезис, панівні течії, жанрова система, представники

Історико-культурні передумови творення літератури, особливості цього етапу літературного процесу. Поняття “нова українська література” та періодизація української літератури; основні закономірності розвитку українського літературного процесу першої половини XIX ст. і літературні напрямки (класицизм, сентименталізм, романтизм), їхній синкретизм.

Особливості літературного процесу першої половини XIX ст. у контексті літературного життя Європи. Роль періодичних видань в організації літературного життя України. Значення літературної критики в оцінці літературних явищ, в оцінці тенденцій і закономірностей літературного процесу в Україні. Особливість жанрової моделі в українській літературі першої половини XIX ст., концепція людини та характер художнього мислення в українській літературі першої половини XIX ст. Зв'язок літературного процесу з філософською думкою в Україні, слов'янських та західноєвропейських народів. Початки фольклорно-етнографічних студій. Фольклоризм як одна із визначальних ознак літературної епохи та один із домінуючих факторів її оновлення. Висвітлення цього періоду у С. Єфремова, М. Зерова, Д. Чижевського та в академічних історіях української літератури.

Тема 2. Український класицизм.

Іван Котляревський (1769 – 1838): життя і творчість

Особливості функціонування українського класицизму в українській літературі. Заперечення складної системи естетичних ідеалів бароко, спорідненість із ренесансом, античністю. Основний естетичний ідеал класицизму – “краса” і “величне”. Раціоналізм, нормативність, строга регламентація мистецтва та літератури, усталення вічних, непорушних естетичних правил і законів. Закон “трьох єдностей” у драматургії. Теорія трьох стилів, вимога ясності й чистоти, афористичності мови. Ієрархія жанрів: епопея, трагедія, дидактична поема, ода, байка, сатира. Жанри “низькі” і “високі”.

Особливості українського класицизму, орієнтація в поезії переважно на “низькі” жанри. Хронологічні рамки українського класицизму, його найвидатніші представники (І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко).

Творча біографія І. Котляревського, його світоглядні засади та участь у суспільному й культурному житті України. Робота над “Енеїдою”, особливості видання твору (1798 – 1842). Поняття “бурлеск” і “травестія”, поетика жанру бурлескно-травестійного твору у зв'язку з жанровими характеристиками “Енеїди” як бурлескно-травестійної поеми. Патріотизм, соціальна тенденційність, народність, оптимізм твору, художні засоби поеми. Природа сміху в “Енеїді”. Фольклоризм поеми як один із атрибутів художнього реформаторства І. Котляревського. Мовне багатство.

Історико-літературне значення “Пісні на Новий 1805-й год пану нашому і батьку нашому князю Олексію Борисовичу Куракіну”. Моменти спільності з “Енеїдою”.

І. Котляревський – зачинатель української драматургії першої половини XIX ст. Зв'язок драматургії Котляревського з традиціями української драматургії й театру. Особливості жанру “Наталки Полтавки” (1819), характер драматичного конфлікту, система образів-персонажів. Сценічне життя п'єси. Опера М. Лисенка “Наталка Полтавка” (1889). “Москаль-

чарівник” (1819) – перший водевіль української драматургії першої половини ХІХ ст.: жанр, образи-персонажі, етичні та суспільно-політичні акценти.

Тема 3. Бурлескно-трагестійна традиція в українській літературі Феномен котляревщини

“Енеїда” і “Пісня на Новий 1805-й год...” як зразки жанрів і норми стилю української поезії 1810-1830-х років. У руслі традицій “Енеїди”. Розробка змісту, модифікації фабульної, сюжетної основи, система образів у поемі П. Білецького-Носенка “Горпинида, чи вхопленая Прозерпина” (1818); поема С. Александрова “Вовкулака” (1848) та її наповнення етнографічним матеріалом; “Вечорниці” П. Кореницького (1830-1840 рр.) як зразок розважального гумору. Поема Я. Кухаренка “Харко, запорозький кошовий” (початок 1840-х років), історичне наповнення твору. Переспів старогрецької пародії “Батрахоміомахія” в поемі К. Думитрашка “Жабомишодраківка” (1859). Відступ від бурлескних засобів у творах П. Писаревського (“Стецько”) та М. Макаровського (“Наталя”, “Гарасько”). Розвиток жанру оди. Ранні наслідування “Пісні...” І. Котляревського. “Ода – малороссийский крестьянин” К. Пузини: антикріпосницьке спрямування, вимога рівності народу і панів перед законом, апелювання до Бога, вимога гуманного ставлення до селян. Творчий розвиток традицій І. Котляревського, спад бурлеску в мові твору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Розвиток української байки

Українська драматургія та проза першої половини ХІХ ст.

Тема 1. Еволюція українського байкарства:

**Петро Гулак-Артемівський (1790–1865), Левко Боровиковський (1806–1889),
Євген Гребінка (1812–1848), Павло Білецький-Носенко (1774–1856)**

Роки становлення П. Гулака-Артемівського. Викладацька діяльність у Харківському університеті. Літературна діяльність письменника: переклади з Д. Мільтона, Ж. Расіна, Ж. Деліля, Горація, Біблії, праця в журналі “Украинский вестник”. Зв’язок літературно-естетичних орієнтирів П. Гулака-Артемівського із засадами античної та світової байки. Новаторство байкаря у зв’язку з розвитком жанру в українській літературі. Функція утвердження, висміювання та заперечення в байці П. Гулака-Артемівського. Жанрові різновиди байки в доробку письменника («Пан та собака», «Солопій і Хівря, або Горох при дорозі»). П. Гулак-Артемівський та І. Красицький. Новаторство в жанрі романтичної балади. Зв’язок балади “Твардовський” з усною народною творчістю. П. Гулак-Артемівський і А. Міцкевич. Балада “Рибалка” і традиції західноєвропейської літератури. Літературна слава письменника.

Байкарська традиція в Україні і байки Є. Гребінки. Тематика байок та змалювання естетики народного життя (побут, звичай). Жанрові особливості байок Є. Гребінки та розвиток народно-сатиричних традицій і творчого досвіду Г. Сковороди, І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського.

Левко Боровиковський як поет-романтик, фольклорист, етнограф, учений-філолог. Вплив літературного гуртка І. Срезневського на становлення Л. Боровиковського як поета-романтика. Єдність образного мислення поета з образним світом народної поезії. Жанрове розмаїття поезії Л. Боровиковського (романтична балада, літературна пісня, елегійно-медитативна лірика, байка). Освоєння жанру балади у творчості (після “Рибалки” П. Гулака-Артемівського): балада “Маруся” як синтез запозиченого сюжету й українських фольклорно-етнографічних джерел. Оригінальні балади Л. Боровиковського (“Чарівниця”, “Вивідка”), їхні художні особливості. Образ відчуженої романтичної особистості у віршах “Журба”, “Козак”, “Рибалка”, “Палій”, “Волох”. Узагальнений образ України “козацьких часів” як країни ідеальних героїв (“Козак”, “Гайдамаки”, “Палій”). Патріотичні мотиви, байронічний тип героя. Збірка “Байки та прибаутки Левка Боровиковського”. Тип байки у творчості

Л.Боровиковського та морально-дидактичне начало байок. Переклади й переспіви творів А. Міцкевича ("Фарис", "Аккерманські степи").

Художня і наукова творчість Павла Білецького-Носенка (1774–1856); змістові та структурні особливості його байок.

Тема 2. Євген Гребінка (1812– 1848)

Життєва доля Є. Гребінки. Інтенсивна суспільно-культурна діяльність. Є. Гребінка як байкар і лірик. Особливості тематики та художньої структури байок Є. Гребінки. Поезії (романси) українською та російською мовами ("Черные очи", "Човен", "Українська мелодія"). Поетизація української минувшини ("Гетьман Свирговський", "Український бард", "Богдан"). Художня проза Є. Гребінки. Збірник "Рассказы пирятинца" і вплив гоголівських "Вечорів на хуторі біля Диканьки" на стильову манеру Є. Гребінки. Історична тематика в творчості Гребінки-прозаїка: повість "Нежинский полковник Золотаренко" та роман "Чайковский". Риси "натуральної школи" в оповіданнях та повістях "Кулик", "Записки студента", "Путевые записки зайца".

Тема 3. Українська драматургія та проза 1-ої половини XIX ст.

У руслі традицій "Наталки Полтавки": "опери" П. Котлярова "Любка, або сватання в селі Рихмах" (1835), Я. Кухаренка "Чорноморський побит" (1836), С. Писаревського "Купала на Івана" (1838), К. Тополинського (Тополі) "Чари"(1834). "Історична комедіо-опера" К.-А. Гейнча "Поворот запорожців з Трапезунда". "Побут Малоросії в першу половину XVIII століття" Р. Андрієвича. Перші твори галицької драматургії (І. Озаркевич, Р. Мох). Становлення водевілю (С. Петрушевич, І. Озаркевич, В. Гоголь, Г. Квітка-Основ'яненко).

Українська проза першої половини XIX ст.: Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, М. Костомаров, М.Шашкевич, М. Устиянович, Т. Шевченко. Романтична художня проза. Білінгвізм творчої практики. «Еміграція» талантів до інших літератур: В. Наріжний, О. Сомов, М. Гоголь, Є. Гребінка, М. Костомаров, Т. Шевченко.

Тема 4. Григорій Квітка-Основ'яненко (1778–1843)

Біографічні відомості, світоглядні засади, активна участь у громадському та культурному житті Харкова Г. Квітки-Основ'яненка. Г. Квітка-Основ'яненко – зачинатель прози в українській літературі. Об'єктивні причини звернення Квітки до прозової творчості українською мовою. Жанрова та ідейно-тематично класифікація прозової спадщини письменника українською мовою. Загальна оцінка повістей та оповідань бурлескно-реалістичного характеру та сентиментально-реалістичних повістей письменника.

Гумористично-сатирична проза. "Салдацький патрет" – сатира на російських критиків, що намагалися скомпрометувати можливості літератури українською мовою. Стилістична своєрідність оповіді. Оповідання "Мертвецький великдень": авторський задум, виховний характер і соціальні мотиви в оповіданні; особливості поєднання фантастики й реалістичності. Оповідання "От тобі й скарб!": фольклорний струмінь твору, фантастичне й реальне у змалюванні дійсності. Повість "Конотопська відьма": соціальний підтекст твору; дійсність і фантастика; система персонажів повісті, їхня детермінованість середовищем, національна самобутність і комізм; композиційний прийом перехрещення кількох сюжетних ліній та інші особливості художньої форми.

Психологічно-дидактична проза. Повість "Маруся": патріотичні засади написання твору, етичне завдання письменника, життєствердна домінанта. Образи повісті й естетичний ідеал Г. Квітки-Основ'яненка. Принцип випадковості у творі й українська народнопоетична словесність (жанр казки). Україна – як герой твору. Зображення діяльного типу жінки в повісті "Козир-дівка": фабула твору та принцип життєвої правди; традиції української літератури й образ Ївги в повісті. Проблема пошуку щастя у повісті "Щира любов". Романтичні засади письменника у прочитанні конфлікту ідеальних поривань героїв і реальних обставин їхнього життя. Повість "Сердешна Оксана". Образ покритки, суголосність

із "Катериною" Т. Шевченка. Новий тип жінки та риси психологізму в повісті. Ідея невідворотності покарання за злочин в оповіданні "Перекотиполе": "мандрівний сюжет", притчевість. Дидактичні принципи Г. Квітки-Основ'яненка в повістях та оповіданнях. Особливості художнього методу, структури, стильовий синкретизм творів.

Драматургія. Розширення тематичних горизонтів української драматургії та її збагачення художніми відкриттями. Відтворення моральної деградації дворянства у п'єсі "Дворянские выборы", переконливість образів твору. Друга частина діалогії "Дворянские выборы". Перша зустріч із образом Шельменка. Діалогія "Шельменко – волостной писарь", "Шельменко-денщик" і розвиток сатиричних тенденцій: колоритність образів діалогії; проблема позитивного персонажа. Опера "Сватання на Гончарівці": розкриття національних і жанрових ознак. Талант Г. Квітки як гумориста; гротескний елемент у п'єсі.

Роман "Пан Халявський" – сімейна хроніка про життя українського панства XVIII ст.: про роль освіти і виховання в романі; про розпад родини як моделі суспільства; про потребу змін у суспільстві. Еволюція творчої манери Г. Квітки-Основ'яненка в романі. Пригодницька повість "Ганнуся", фізіологічний нарис-повість "Ярмарка" та нарис "Знахарь" як зразки жанрової амплітуди і стильових особливостей творчої манери письменника.

Роль Г. Квітки-Основ'яненка як зачинателя української прози у здобутках української літератури другої половини XIX ст.

МОДУЛЬ 2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 УКРАЇНСЬКИЙ РОМАНТИЗМ

Тема 1. Романтизм як естетична система. Особливості українського романтизму та його головні представники. Феномен Миколи Гоголя

Романтизм як явище світового літературного процесу. Основні риси романтизму як художньої системи. Загострена увага до історії, культури, поетичної творчості народу як до системи народного мислення і світосприймання. Культивування національного елемента в темах і формах. Посилення історизму в літературі. Збагачення жанрової палітри, взаємопроникнення різних жанрів (жанровий синкретизм).

Типологічна єдність українського романтизму з основними маркерами світової романтичної художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Український романтизм як явище суверенне, зумовлене національним рухом, сформоване в силовому полі патріотичного національного піднесення. Участь українських романтиків у боротьбі за національне самовизначення, за утвердження основ художнього відтворення народного життя і національної історії. Хронологічні межі українського романтизму. Основні літературні та політичні гуртки романтичної орієнтації (Харківська школа романтиків, "Руська трійця", Кирило-Мефодіївське братство), види культурно-громадської діяльності їхніх учасників: фольклористична робота, видавнича та народно-просвітницька діяльність.

Філософські основи українського романтизму, його тематичні, жанрові і мовно-художні особливості. Основні тематично-стильові течії українського романтизму.

Основні тенденції розвитку романтизму на західноукраїнських землях. Суспільно-економічна і політична ситуація. Національне пробудження в Галичині. Преромантичні віяння: інтерес до історії, етнографії, фольклору "руського" та інших слов'янських народів. Громадсько-культурне угруповання "Руська трійця", просвітницько-романтичний характер його діяльності. Єднання зі всеслов'янським культурним рухом, орієнтація на національний і культурний поступ у Східній Україні. Історіософська концепція "Руської трійці". Рукописні збірники "Син Русі", "Зоря". Альманах "Русалка Дністровая" як "порив чуття людського серед загального затупіння та здичіння" (І.Франко). Ідея всеслов'янської єдності на сторінках оригінальних та перекладних творів альманаху. Жанрово-стильова палітра української романтичної поезії (балада, лірична пісня, елегія, медитація, сонет). Ліризація теми, суб'єктивізація мотивів як основна атрибутивна риса романтичної поезії А.Метлинського,

Т. Шевченка, Є. Гребінки, Л. Боровиковського, О. Афанасьєва-Чужбинського, С. Писаревського, М. Маркевича, М. Костомарова, В. Забіли, М. Петренка, М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича, М. Устияновича, І. Гушалевича. Особливості фольклоризму української романтичної поезії. Трансформація народнопісенної персоніфікації і символіки; розвиток в поезії індивідуального творчого начала, увага до психології особистості, до ірраціональних глибин її душі. Внесок поетів-романтиків у розширення ідейно-тематичних меж поезії першої половини ХІХ ст., освоєння силабо-тонічної системи українського віршування.

Українські школи в польській і російській літературних традиціях. Переклади і переспіви з інших літератур. Оригінальна творчість, її основа.

Двомовність у творчості: проблема М. Гоголя. Життєвий і творчий шлях Миколи Гоголя (1809 – 1852). Погляд на Гоголя як на зрадника в українській літературі (І. Нечуй-Левицький, Є. Маланюк). Гоголь – український письменник, що писав російською мовою? Причини звернення Гоголя до російської мови. Прояви українськості Гоголя в епістолярії, наукових працях із фольклористики та історіографії. Українська тема у "Вечорах на хуторі біля Диканьки" та "Миргороді". Незакінчені твори. Повість "Страшний кабан", історичний роман "Гетьман", начерк драми з української історії. Поступове зникнення українських тем. Поява "Арабесок", "петербурзьких" повістей: "Невський проспект", "Портрет", "Записки сумасшедшого". Акцентування уваги на внутрішньому світі людини. Комедія "Ревізор": авторське розуміння цієї п'єси (її мета не викриття зовнішнього світу, а "душевного міста" (огидні чиновники – наші пристрасті; ревізор – совість, що пробудилась і т.д.). "Мертві душі": негативне змалювання російської дійсності з погляду українського письменника. Трагедія Гоголя, який хотів загладити свою вину перед Росією (друга частина "Мертвих душ"), але не зміг. "Вибрані місця з листування з друзями": високий духовний зміст і зв'язок із українською філософською традицією (Г. Сковорода). Високий моральний пафос, Гоголеве проповідництво. Нищівна критика В. Белінського ("Письмо к Гоголю" та письменникова відповідь на нього). Геніальність Гоголівського заглядання в майбутнє. Трагічність постаті Гоголя, його вплив на українську літературу. Роль Гоголя у формуванні національної свідомості.

Тема 2. Творчість Амвросія Метлинського (1814–1870) та Миколи Костомарова (1817–1885)

А. Метлинський (А. Могила) – типовий поет-романтик: відомості про життя. Науково-педагогічна, фольклористична та видавнича діяльність. Громадянська позиція А.Метлинського в суспільно-національних питаннях. Ідейно-тематична спрямованість, жанрове розмаїття та художні особливості збірки "Думки і пісні та ще дещо". Естетичний ідеал поета – вільний козак, патріот батьківщини, її захисник ("Козак та буря", "Козача смерть", "Смерть бандуриста", "Підземна церква"). Засоби романтичного письма – контраст, образ-символ, трагізм ситуації ("Степ", "Чарка", "Спис", "Гетьман"). Особливості індивідуального стилю поета. Зразки дидактично-побутової ("Ніч", "Перекотиполо"), побутової ("Дитина-сиротина", "Старець"), пейзажної лірики ("В'язонько", "Добридень"). Перекладацька діяльність. Історико-літературне значення творчості А. Метлинського в контексті становлення українського романтизму.

М. Костомаров (Ієремія Галка) – видатний український історик, етнограф, критик, публіцист, письменник. Основні віхи життєвого шляху. Харків і Київ у житті і творчій долі М.Костомарова. Участь у Кирило-Мефодіївському братстві. Поетичні збірки "Українські балади" та "Вітка". Тематична та змістова багатозначність поезій М.Костомарова. Художнє осмислення минулого ("Ластівка", "Могила", "Згадка", "Співець Митуса"). Поетичний антропоморфізм як своєрідне втілення народної моралі в баладах "Брат з сестрою", "Явір, тополя, береза", "Ластівка". Громадянські мотиви лірики М. Костомарова ("На добраніч", "Клятьба", "Слов'янам", "Пан Шульпіка").

Драматичні твори М.Костомарова – перші зразки історико-романтичної драматургії в новій українській літературі. Своєрідність змалювання національно-визвольної війни українського народу проти експансії Польщі у драматичній поемі "Сава Чалий". Ідея

християнського всепрощення демократизму і класової гармонії в трагедії "Переяславська ніч". "Кремуций Корд" як визначний драматичний твір доби романтизму.

Фольклорна, етнографічно-побутова тематика ранньої прози М. Костомарова ("Казка про дівчину-семилітку", "Торба", "Лови"). Історична белетристика російською мовою ("Сын", "Холоп", "Сорок лет", "Черниговка", "Кудеяр"). Значення творчості М. Костомарова в новій українській літературі.

Тема 3. Романтична пісенна лірика

Віктор Забіла (1808 – 1869): типовий поет-романтик, співець людського почуття. Збірка "Співи крізь сльози". Естетизація стану закоханості, любовного почуття у віршах В. Забіли ("Пісня", "Пугач", "Повіяли вітри буйні"). Жанр романсу у творчості В. Забіли ("Соловей", "Гуде вітер вельми в полі"). Суспільні проблеми у віршах "Маруся", "Сирота", "Зовсім світ перевернувся". Особливості образного світу, поезики і жанрової специфіки творчості Віктора Забіли.

Олександр Афанасьєв-Чужбинський (1816-1875) як представник романтичної пісенної лірики ("Скажи мені правду, мій добрий козаче"). Випускник Ніжинського ліцею. Творчі контакти з Є.Гребінкою і Т.Шевченком. Професійний літератор і активний учасник російського літературного процесу. Етнографічна двотомна праця "Поездка в Южную Россию". Українські твори, надруковані в альманахах "Ластівка", "Молодик". Відгуки на смерть Т.Шевченка (вірші та промови). "Воспоминания о Т. Г. Шевченко" – одне з найцінніших мемуарних джерел, присвячених великому поетові. Особливості романтичної лірики О. Афанасьєва-Чужбинського.

Михайло Петренко (1817 – 1862) – талановитий поет-лірик. Культ почуття, душевного переживання в поезіях "Тебе не стане в сих місцях", "Туди мої очі, туди моя думка". Народнопісенна основа поезій "Ой, біда мені, біда", "Минулися мої ходи", "Чого ти, козаче, чого ти, бурлаче". Вияв характерного для романтичної традиції космічного світосприйняття у творчості М. Петренка (цикл "Небо" – "Дивлюся на небо", "По небу блакитнім очима блукаю"). Своєрідність трансформації народнопоетичної образності, індивідуально-особистісне, літературне начало в поезії М. Петренка.

Поетае minors українського романтизму (М. Маркевич, О. Шпигоцький, О. Бодяньський, О. Корсун, Ф. Морачевський).

Тема 4. Романтизм у Західній Україні

Маркіян Шашкевич (1811 – 1843) – видатний поет-романтик, громадсько-культурний діяч. Життя і громадсько-наукова діяльність. М. Шашкевич і літературно-громадське угруповання "Руська трійця". Романтичні засади оригінальної творчості. Громадянська лірика ("Слово до читателів руського язика", "Руська мати нас родила", "Другові", "Побратимові", "Відкинь той камінь, що ти серце тисне"). Епічно-історична поезія ("О Наливайку", "Хмельницького обступленіє Львова", "Болеслав Кривоустий під Галичем"). Пейзажна та інтимна лірика ("Туга", "Веснівка", "Думка", "До милої", "Місяченько круглоколий", "Розпука", "Над Бугом", "Сумрак вечірній"). Новаторство прози М.Шашкевича ("Олена", "Русланові псалми"). М.Шашкевич як критик. Перекладацька діяльність. М. Шашкевич як предтеча І.Франка.

Яків Головацький (1817 – 1888) – поет, учений-славіст, педагог, громадський діяч. Учасник "Руської трійці". Роль Я.Головацького в організації видання альманахів "Русалка Дністровая" та "Вінок русинам на обжинки". Оригінальна поетична спадщина Я. Головацького. Притчево-алегоричний вірш "Весна". "Два віночки" як імітація фольклорної балади. Патріотичні мотиви лірики ("Туга за родиною", "Руський з руським повстрічався", "Братові з-за Дунаю").

Іван Вагилевич (1811 – 1866) – поет, фольклорист, етнограф, громадський діяч. Учасник "Руської трійці". Фольклористична діяльність. Оригінальна творчість українською і польською мовами. Легендарно-історична поема "Мадей". Романтична балада "Жулин і Калина". Польськомовні вірші ("Друже-брате", "Розпач", "Спомин", "Життя", "Туга"). І.Вагилевич як учений і перекладач.

Інші західноукраїнські письменники, учасники літературного відродження: М. Устиянович («Мість верховинця»), А. Могильницький.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 ТАРАС ШЕВЧЕНКО (1814 – 1861): життєва і творча доля

Тема 1. Тарас Шевченко: життя і творчість раннього періоду (1837 – 1843)

Т. Шевченко – геній України, речник національного й соціального визволення українського народу. Завершення в творчості Шевченка процесу становлення нової української літератури і початок нової епохи в її історії. Багатогранність творчої діяльності Шевченка: поет, прозаїк, драматург, художник. Періодизація творчості. Заслуга І. Франка в науковому визначенні періодів життя і творчості Шевченка. Рання поезія (1837 – 1843). Життя Т. Шевченка до викупу з кріпацтва, викуп, навчання в Петербурзькій академії мистецтв. Оточення.

"Кобзар" 1840 року. Тема ролі поета, в житті народу ("Думи мої", "Перебендя", "На вічну пам'ять Котляревському", "До Основ'яненка"). Мотиви туги і смутку в ранніх ліричних поезіях (думках) – "Тече вода в синє море", "Тяжко-важко в світі жити"). Новаторство Шевченка – автора балад "Причинна", "Тополя", "Утоплена". Віршовані послання на історичні теми ("До Основ'яненка", "Н.Маркевичу"), вірші та героїко-романтичні поеми ("Іван Підкова", "Тарасова ніч", "Гамалія"). Поема "Гайдамаки" як найвидатніший твір Шевченка на історичну тему. Соціально-побутові поеми раннього періоду. "Катерина". Гуманізм, національно-соціальні узагальнення, драматизм сюжету.

Звернення поета до російської мови на початку 40-х років у поемах та драматичних творах. Поема "Слепая". Поглиблення трагічного образу жінки. Пошуки героя, який прославив би "свободу на рабской землі" (романтична поема "Тризна", 1843).

Драматичні твори. Драматизм і драматургічні елементи в поезії Шевченка. Романтична трагедія "Никита Гайдай". Історична драма "Назар Стодоля". Романтичний характер конфлікту. Багатогранність у змалюванні характерів. Розвиток традицій і новаторство у драмі. Зв'язок з драматургією І. Котляревського та М. Костомарова.

Тема 2. Тарас Шевченко: життя і творчість періоду "трьох літ" (1843 – 1847)

Перебування Т. Шевченка в Україні в 1843 – 1844 роках. Враження від подорожі – основа ідейно-творчого "прозрівання" поета. Лірика 1843 – 1845 років. Т. Шевченко про її характер порівняно з раннім періодом (вірш "Три літа"). Болючі роздуми про те, що народ у неволі, Україна гине ("Розрита могила", "Чигрине, Чигрине", "Чого мені важко"). Вірші-присвяти "Гоголю", "Заворожи мені, волхве".

Втілення ідеї громадянської сутності людини, відповідальності перед народом і вітчизною ("Минають дні"). Образ сім'ї вольної нової в "Заповіті". Нові риси балад Шевченка часу "трьох літ" ("Лілея", "Русалка").

1843 – 1847 роки – "період соціальних поем" у творчості Шевченка. Поема "Сон". Своєрідна композиція, що служить розкриттю суті всієї самодержавної машини. Жанрові ознаки: "комедія", прийом "сну", поєднання фантастичного й реального. Поема "Кавказ". Питання жанру. Образ Прометея – символ непереможності народу. Поема "Кавказ" як "великий вибух чуття" (І.Франко). Поема "Єретик". Ідея єднання слов'янських народів. Уславлення національно-визвольної боротьби чеського народу. Трагізм і оптимізм, героїка та сатира в творі. Послання "І мертвим, і живим...". Жанр послання, його традиція і новаторство. Заклик служити своєму народові. Пафос послання, афористичність висловлення. Поема "Великий льох" – один із найскладніших творів Шевченка. Визначення жанру як "містерії", алегоричність і символіка образів. Образ "Великого льоху" як символ героїчного минулого українського народу. Соціально-побутові поеми "Наймичка", "Сова", "Відьма", "Невольник". Звеличення моральної чистоти, глибокої материнської любові в цих поемах.

Тема 3. Тарас Шевченко: життя і творчість періоду заслання (1847 – 1857)

Участь Шевченка в Кирило-Мефодіївському братстві. Розгром братства. Арешт Шевченка. Цикл "В казематі": тематичний спектр, жанрове і мовно-поетичне багатство. Патріотичні, ліричні, народнопісенні "позатюремні" мотиви. Заслання Шевченка в Орськ. Продовження творчості всупереч забороні. Поезія мужності, нескореності ("О думи мої..."). Розпач і оптимізм, мотиви суму за батьківщиною ("Лічу в неволі дні і ночі" та ін.). Звертання до форми спогадів, внутрішнього монологу ("Мені тринадцятий минало", "Не гріє сонце на чужині", "І золотої, й дорогої...", "Хіба, самому написати..."). Патріотичні мотиви, нове бачення України ("А.О.Козачковському", "Гори мої високі", "І виріс я на чужині", "Якби ви знали, паничі"). Мотиви любові до всіх пригноблених народів ("Ще як були ми козаками", "У бога за дверми лежала сокира"). Еволюція жанру поеми ("Княжна", "Царі", "Варнак", "Марина"). Вірші на зразок народних пісень ("Та не дай, Господи, нікому", "Якби мені черевики", "І багата я" та ін.). Другий арешт, слідство, повторна заборона писати. Перерва в поетичній творчості.

Проза. Історія написання і літературна доля повістей Шевченка, їхня домінуюча проблематика: доля кріпака-інтелігента ("Художник", "Музикант"); доля покритки ("Наймичка", "Капітанша"); показ морального розкладу панства ("Княгиня", "Несчастный"); проблема виховання ("Близнець"). Автобіографічні елементи в белетристиці Т. Шевченка.

Тема 4. Тарас Шевченко: життя і творчість останніх років життя (1857 – 1861)

Звільнення Шевченка з неволі. Перебування в Нижньому Новгороді, Москві. Відновлення поетичної творчості. Поема "Неофіти". Зміст твору, ідейне спрямування. Алегоричність образів. Незакінчена поема "Юродивий". Задум поета. Уславлення жертвності борця за волю. Триптих "Доля", "Муза", "Слава" – самоусвідомлення чесності й нескореності поета та громадянина. Життя в Петербурзі. Праця в Академії мистецтв. Піднесення революційного настрою Шевченка. Слово на сторожі коло "людей закованих", "рабів німих" ("Подражаніє 11 Псалму"). Образ сокири, заклики до селянської революції ("Я не нездужаю...", "О люди! люди небораки!"). Патріотичний пафос поезії "Осія. Глава XIV". Подорож до України 1859 року. Третій арешт. Повернення до Петербурга. Соціально-філософська поема "Марія": величний образ Богоматері, гуманістичний пафос поеми. 1860 рік у творчості Шевченка. Символіка вірша "І Архімед, і Галілей". Вірші-мініатюри ("Дівча любе, чорнобриве", "Ой діброво – темний гаю!" "Подражаніє сербському", "Титарівна-Немирівна" та ін.). Фольклорні стилізації ("Над Дніпровою сагою", "Тече вода з-під явора"). Мотив смерті ("Чи не покинуть нам, небого?"). Від помсти до милосердя і всепрощення ("Молитва", "О люди, люди небораки!", "Хоча лежачого й не б'ють", "І день іде, і ніч іде", "Бували війни й військовії чвари"). Прозирання в майбутнє ("Сон", "Ісаія. Глава 35"). "Журнал" як твір мемуарно-публіцистичного характеру, щоденний нотатник. Значення "Журналу" для вивчення біографії, суспільно-політичних, філософських та естетичних поглядів Шевченка. Смерть Шевченка. Похорон. Перевезення поета в Україну. Шевченко в оцінці критики. Шевченко в народній пам'яті. Основні проблеми шевченкознавства, напрями досліджень. Шевченко і сучасність. Образ Шевченка в художній літературі. Світова велич Шевченка.

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Нова українська література: домінантні риси, напрями, представники. І. Котляревський. Поема «Енеїда». Драматургія	2
2.	Бурлескно-трагедійна традиція в українській літературі: Котляревський і феномен «котляревщини». Українська байка першої половини ХІХ ст. (Петро Гулак-Артемівський, Євген Гребінка, Павло Білецький-Носенко, Левко Боровиковський)	2
3.	Українська дівчина: характер і доля (за творами Г. Квітки-Основ'яненка). Сатирично-гумористичні оповідання та повість «Конотопська відьма» Г. Квітки-Основ'яненка	2
4.	Українська романтична пісенна лірика (В. Забіла, М. Петренко, О. Афанасьєв-Чужбинський). Творчість Амвросія Метлинського. Балади та драматургія Миколи Костомарова. «Книги буття українського народу»	2
5.	Українська проза перших десятиліть ХІХ ст. Художня проза Є. Гребінки та М. Костомарова. Феномен Миколи Гоголя («Вечори на хуторі біля Диканьки»)	2
6.	Діяльність «Руської Трійці». Життя і творчість М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького та інших західноукраїнських романтиків. Альманах «Русалка Дністровая»	2
7.	Тарас Шевченко. Ранній період творчості (1837–1843). Балади. Образ покритки у поемі «Катерина» Т. Шевченка та повісті «Сердешна Оксана» Г. Квітки-Основ'яненка: порівняльні ракурси перегуків у трактуванні теми. Малі історичні поеми та поема «Гайдамаки». Період «трьох літ» (1843–1847). Поеми («Сон», «Кавказ», «Розрита могила» та ін.). Послання «І мертвим, і живим...». Провідні мотиви лірики двох перших періодів творчості.	2
8.	Основні проблеми лірики та поем Т. Шевченка періоду заслання. Проблематика Шевченкової прози (повість «Художник»). Лірика Т. Шевченка останніх років життя. Філософський зміст поеми Т. Шевченка «Марія». Шевченків «Журнал» як джерело до вивчення біографії та світогляду	2
РАЗОМ		16

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Прочитати рекомендовані тексти. Окреслити жанрові особливості тексту; дати характеристику образів; визначити особливості стилю письменника; назвати риси тексту, які вказують на його належність до українського літературного процесу першої половини ХІХ ст. Обґрунтувати відповідь	30
2.	Опрацювати літературно-критичні статті, монографічні дослідження, інші довідкові матеріали відповідно до тематики	28
Разом		58

Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладання; групова дискусія; презентація.

У процесі опитування доцільно застосовувати техніку навчальної дискусії, створення проблемної ситуації, інтелектуального експерименту.

Методи контролю

1. Усні відповіді на практичних заняттях.
2. Індивідуальні письмові завдання (реферати, есе, презентації).
3. Курс закінчується іспитом у формі усного опитування або тесту.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Іспит	Сума
Змістові модулі № 1-2	Змістові модулі № 3-4		
20	30	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту(роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
71 – 80	C		
61 – 70	D	задовільно	
51 – 60	E		
26 – 50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма та силабус.
2. Плани практичних занять і методичні вказівки до їх виконання.
3. Конспекти лекцій.
4. Підручники та посібники.
5. Базова та допоміжна література, тексти художніх творів.
6. Завдання для самостійної роботи (на основі запропонованих питань до іспиту).
7. Завдання для здійснення контролю: питання для усних відповідей, питання для екзаменаційного контролю, теми рефератів (за тематикою практичних занять і питань до іспиту).

Рекомендована література

1. Арендаренко І. Преромантизм // Арендаренко І. По дорозі й назустріч (англійська та українська романтична поезія: порівняльна типологія і поетика). Київ: Фоліант, 2004. С. 13–31.
2. Балей С. З психології творчості Шевченка. Черкаси, 2001.
3. Барабаш Ю. “Коли забуду тебе, Єрусалиме...”: Гоголь і Шевченко. Харків, 2001.
4. Барабаш Ю.Я. Тарас Шевченко: Імператив України: історіо- й націсофська парадигми. Київ, 2004.
5. Білецький О. Українська проза першої половини XIX ст. (від Квітки до “Основи”) // Білецький О. Збір. праць: у 5 т. Київ, 1965. Т. 2.
6. Блик О. Роль Харківського університету у розвитку української літератури 20-40-х років XIX століття: інтелектуальний рух та захоплення національними традиціями // [Електронний ресурс] // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2014. Вип. 29. С. 191–200. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/getvnz_2014_29_22.
7. Бовсунівська Т. Історія української естетики першої половини XIX століття. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2001.
8. Бовсунівська Т. Українська бурлескно-травестійна література початку XIX століття в аспекті функціонування комічного. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2006.
9. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. Част. 1: Етногенез та теогенез. Київ: ІЛ НАНУ, 1997.
10. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. Част. 2: Ейдетика. Київ: КСУ, 1998.
11. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури // Бойко Ю. Вибрані праці. Київ, 1992. С. 11–73.
12. Бондар Л. Шість світів “Причинної” // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Харків, 1995. Т. 5. С. 91–102.
13. Бондар Л. Шевченків “Кобзар” 1840 р.: долання стереотипів // Українська філологія: школи, постаті, проблеми: збірник наукових праць Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від часу заснування кафедри української словесності у Львівському університеті: у 2-х ч. Львів, 1999. Ч. I. С. 241–247.
14. Бондар Л. Універсум «Причинної» // Слово і час. 2005. № 3.
15. Бондар М. Нова українська література. Київ, 2003.
16. Бондар М. Перший жанровий зразок української художньої прози (“Микола Коваль” М. Венгера) // Київська старовина. 1999. № 3.
17. Боронь О. Повісті Тараса Шевченка і західноєвропейські літератури. Тецепція та інтертекстуальні зв’язки / вид. друге. Київ: Критика, 2015.
18. Бурлеск і травестія в українській поезії першої половини XIX ст. Київ, 1986.
19. Вавжинська Ю.М. Тарас Шевченко і польський романтизм (топіка і символіка профетизму, лицарства, тиранії): дис. ... кандидата філол. наук: 10.01.05. Київ, 2006. 217 с.
20. Вінок Маркіянові Шашкевичу. Поезії, статті, виступи, хроніка. Київ, 1987.
21. Возняк М. До письменської діяльності Левка Боровиковського // Записки НТШ. Т.136–137. Львів, 1925. С. 225–237.
22. Возняк М. Історія української літератури / 2-е вид., випр. Львів: Світ, 2012.
23. Возняк М.С. Історичне значення діяльності Маркіяна Шашкевича // Наукові записки Інституту суспільних наук НАН України. Львів, 1953. Т. I.
24. Волинський П.К. Іван Котляревський. Життя і творчість. Київ, 1969.
25. Гнідан О. Мотиви лірики Амвросія Метлинського // Гнідан О. Історія української літератури XIX – початку XX ст.: практичні заняття. Київ, 1987.
26. Гончар О. Григорій Квітка-Основ’яненко: життя і творчість. Київ, 1969.
27. Гончар О. Григорій Квітка-Основ’яненко. Семінарій. Київ, 1974.
28. Гончар О.І. Зачарований небом: Романтичний світ М.Петренка – поета XIX ст. // Слово і час. 1997. № 11–12.

29. Грабович Г. До історії української літератури. Дослідження, есеї, полеміка. Київ, 2003.
30. Грабович Г. Поет як міфотворець: семантика символів у творчості Тараса Шевченка / 2-е вид., випр. і авториз. Київ, 1998.
31. Грабович Г. Семантика котляревщини // Грабович Г. До історії української літератури: дослідження, есеї, полеміка. Київ, 2003.
32. Гребінка Є. Твори: в 3-х т. Київ, 1980–1981.
33. Гром'як Р.Т. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ ст.). Тернопіль, 1999.
34. Гундорова Т. Повернений Рим, або “Енеїда” Котляревського // Сучасність. 2000. № 4.
35. Дей О. Балада про невістку-тополю та її відгуки у творчості Т. Шевченка, С. Руданського та Ю. Федьковича // Народна творчість та етнографія. 1984. № 2. С. 49–58.
36. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (16-20 ст.). Київ, 1969.
37. Денисюк І.О. Розвиток української малої прози ХІХ – початку ХХ ст. Львів, 1999.
38. Деркач Б., Косяченко В. Жанр байки в українській літературі // Українська байка. Київ, 1983. С. 3–27.
39. Деркач Б.А. П.П.Гулак-Артемівський // Гулак-Артемівський П. Поезії. Київ, 1989.
40. Деркач Б.А. Павло-Білецький-Носенко. Життя і творчість. Київ, 1988.
41. Дзюба І. З криниці літ: у 3-х т. Київ, 2002. Т. 2.
42. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. Київ, 2008.
43. Дорошкевич О.К. Г. Ф. Квітка-Основ'яненко // Дорошкевич О.К. Реалізм і народність української літератури ХІХ ст. Київ, 1986.
44. Драгоманов М. Вибране. Київ, 1991.
45. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ, 1998.
46. Єременко О. Українська балада ХІХ ст.: історія жанру. Суми, 2004.
47. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Феміна, 1995.
48. Животко А. Історія української преси. Київ, 1999.
49. Жулинський М. Слово і доля: українські письменники ХІХ –ХХ ст.: навч. посібник. Київ, 2002.
50. Забужко О. Шевченків міф України: спроба філософського аналізу. Київ, 1997.
51. Задорожна Л. Євген Гребінка: літературна постать. Київ, 2000.
52. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. Київ, 1994.
53. Зеров М. Українське письменство ХІХ ст. // Зеров М. Твори: у 2 т. Т.2. Київ, 1990.
54. І. П. Котляревський у критиці та документах. Київ, 1959.
55. Івакін Ю. Коментар до “Кобзаря” Шевченка. Поезії 1847–1861 рр. Київ, 1966.
56. Івакін Ю. Коментар до “Кобзаря” Шевченка. Поезії до заслання. Київ, 1964.
57. Івакін Ю. Нотатки шевченкознавця: літературно-критичні нариси. Київ, 1986.
58. Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях. Київ, 1969.
59. Іванишин П.В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко: монографія. Київ: Академвидав, 2008.
60. Івашків В. Деякі особливості художнього мислення Пантелеймона Куліша у 1840-х роках // Записки НТШ. Праці філологічної секції. Львів, 1992. Т. ССХХІV. С. 71–88.
61. Івашків В.М. Українська романтична драма 30–80-х років ХІХ ст. Київ, 1990.
62. Івашків В.М. Фольклор і література доби романтизму // Народна творчість та етнографія. 1985. № 2. С. 76–78.
63. Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – початку ХХ ст.: збірник статей / за ред. М.Т. Яценка. Київ, 1987.
64. Історія української літератури (перші десятиріччя ХІХ століття) / за ред. П.П. Хропка. Київ, 1992.
65. Історія української літератури ХІХ ст.: у 3-х кн. / за ред. М. Яценка. Київ: Либідь, 1995. Кн. 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_literatury_XIX_stolittia_Kn1.pdf
66. Історія української літератури ХІХ ст.: у 2-х кн. Київ, 2005. Кн. 1

67. Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: у 3-х кн. / за ред. П.М. Федченка. Київ, 1996. Кн. 1.
68. Камінчук О. Поетика української романтичної лірики (проблеми просторової організації поетичного тексту). Київ, 1998.
69. Кирило-Мефодіївське товариство: в 3-х т. Київ, 1990.
70. Кирилюк Є. Т. Шевченко: життя і творчість. Київ, 1979.
71. Кирилюк Є.П. Іван Котляревський: життя і творчість. Київ, 1981.
72. Кирчів Р.Ф. Етнографічно-фольклористична діяльність «Руської трійці». Київ, 1990.
73. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Київ, 1998.
74. Козак С. Українська змова і месіанізм. Кирило-Мефодіївське братство. Івано-Франківськ, 2004.
75. Козак С. Український преромантизм (джерела, зумовлення, контексти, витоки). Варшава, 2003.
76. Колесса Ф. Студії над поетичною творчістю Т.Шевченка // Колесса Ф.М. Фольклористичні праці. Київ, 1970.
77. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму: проблема національного й інтернаціонального. Львів, 1983.
78. Комаринець Т. Тарас Шевченко і народна творчість. Київ, 1963.
79. Комариця М. Фольклорний символ балади: міф і ритуал // Українське літературознавство. Вип. 59. Львів, 1994. С.116–124.
80. Кониський О.Я. Тарас Шевченко-Грушівський: хроніка його життя. Київ, 1991.
81. Конкордація поетичних творів Тараса Шевченка: у 4-х т. Нью-Йорк, Едмонтон, Торонто, 2001.
82. Костенко А.І. Шевченко в мемуарах. Київ, 1965.
83. Костомаров М. Слов'янська міфологія. Київ, 1994.
84. Костомаров М. Твори: у 2-х т. Київ, 1990.
85. Костомаров Н.И. Исторические произведения. Автобиография. Киев, 1989.
86. Котляревський І.П. Енеїда: поема / Коментар; уклад О. Ставицький. Київ, 1989.
87. Коцаренко Т. А. Метлинський – дослідник українських народних пісень // Слово і Час. 2006№ 11. С. 77–80.
88. Коцюбинська М. Етюди про поетику Шевченка: літературно-критичний нарис. Київ, 1990.
89. Коцюбинська М. Поетика Шевченка й український романтизм // Матеріали до вивчення історії української літератури. Київ, 1961. Т. 2.
90. Крижанівський С. Амвросій Метлинський та Ієремія Галка // Могила (Метлинський) А., Галка Ієремія (Костомаров М.). Поезії. Київ, 1972.
91. Крижанівський С. Михайло Петренко: вчора, сьогодні, завтра // Слово і час. 1993. № 11.
92. Крижанівський С.А., Ротач П.П. Визначний представник українського романтизму // Боровиковський Л. Повне зібрання творів. Київ, 1967.
93. Крохмальний Р. Метаморфози в поезії Миколи Костомарова // Українська філологія: досягнення, перспективи (до 145-річчя заснування кафедри української філології у Львівському університеті). Львів, 1994. С. 219–222.
94. Крохмальний Р. Метаморфоза і текст (семантична, структуротворча та світоглядна роль переміни художнього образу): монографія. Львів, 2005.
95. Куліш П. Віктор Забіла // Куліш П. Твори: у 2-х т. Київ, 1989. Т. 2.
96. Куліш П. Григорій Квітка-Основ'яненко і його повісті // Куліш П. Твори: у 2-х т. Київ, 1989. Т. 2.
97. Куліш П. Історичне оповідання // Куліш П. Твори: в 2-х т. Київ, 1994. Т. 1.
98. Лепкий Б. Про життя і творчість Тараса Шевченка. Краків, 1944. 218 с.
99. Лепкий Б. Начерк історії української літератури. Мюнхен, 1991.
100. Лімборський І. Оссіанізм в українській літературі // Всесвіт. 1999. № 5–6. С. 141–146.

101. Лімборський І.В. Становлення художніх принципів сентименталізму в українській літературі XVII-XVIII ст. // Питання літературознавства. Чернівці, 1997. Вип. 4 (61).
102. Лімборський І. Сентименталізм в українській літературі. Київ, 1996.
103. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т.Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В. І. Теремка; друге вид., випр., доп. Київ: ВЦ "Академія", 2007.
104. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. Київ, 1998.
105. Луцький Ю.О. Страдництво Миколи Гоголя, знаного також як Ніколай Гоголь / пер. з англ. Київ: Знання України, 2002. 114 с. (Серія «Гоголезнавчі студії»; вип. 11).
106. Майстренко М. Шевченко і античність. Одеса, 1992.
107. Маланюк Є. Гоголь – Гоголь // Маланюк Є. Книга спостережень. Статті про літературу. Київ, 1997.
108. Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький. Твори. Київ, 1982.
109. Матеріали до вивчення української літератури: у 5 т. Київ, 1960. Т. 2.
110. Мейзерська Т. Проблеми індивідуальної міфології: міфотворчість Шевченка. Одеса, 1997.
111. Микитенко Ю. Антична спадщина і становлення нової української літератури. Київ, 1991.
112. Мікушев В., Добровольський О. Михайло Петренко. “Дивлюсь я на небо...”: хронікально-документальна розповідь. Слов’янськ, 2002.
113. Мовчанюк В.П. Медитативна лірика Т.Г.Шевченка. Київ, 1993.
114. Мороз М.О. Іван Котляревський. Семінарії. Київ, 1969.
115. Мочернюк Н.Д. Сновидіння в поезії романтизму: часопросторова специфіка / автореф. дис. на здоб. н. ст. к. філол. н. Тернопіль, 2005.
116. Наливайко Д. Історія і міфологія у Шевченка (у контексті європейського романтизму) // Наливайко Д. Теорія літератури та компаративістика. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 197–225.
117. Наливайко Д. Шевченко в контексті романтизму і націоналізму // Наливайко Д. Теорія літератури та компаративістика. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 197–225.
118. Нахлік Є.К. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики. Львів, 2003.
119. Нахлік Є.К. Пантелеймон Куліш і “Руська трійця”: до проблеми ідеологічних шукань серед української інтелігенції XIX століття. Львів, 1994.
120. Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського: замовчувані інтерпретації, дискусійні проблеми, спроба нового прочитання (з погляду літературних напрямів і течій). Львів: ОЛІР, 1994.
121. Нахлік Є.К. Українська романтична проза 20 – 60-х років XIX ст. Київ, 1988.
122. Неборак В.В. Перечитана “Енеїда”: Спроба сенсового прочитання “Енеїди” Івана Котляревського на тлі зіставлення її з “Енеїдою” Вергілія. Львів, 2001.
123. Нудьга Г. Українська балада. Київ, 1970.
124. Нудьга Г. Два поети-романтики // Забіла В., Петренко М. Поезії. Київ, 1960.
125. Овсійчук В. А. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. Київ: Дніпро, 2001. 446 с.
126. Павличко С. Український романтизм: тяглість напряму як естетичний тупик // Павличко С. Теорія літератури. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. С. 491–496.
127. Павлюк М.М. Інтерпретація Псалтиря в поезії Т.Шевченка // Українська література в системі літератур Європи і Америки (XIX – XX ст.). Київ, 1997.
128. Пахаренко В.І. Незбагнений апостол. Черкаси, 1999.
129. Письменники Західної України 30-50-х років XIX ст. Київ, 1965.
130. Плющ Л. Екзод Тараса Шевченка. Навколо «Москалевої криниці»: дванадцять статтів. Київ, 2001.
131. Поліщук Я.О. Література як геокультурний проект: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 304 с.
132. Попович М.В. Історія української культури. Київ, 2001.

133. Приходько П.Г. Шевченко й український романтизм. Київ, 1963.
134. Романтизм: між Україною та Польщею. Київ, 2003.
135. Русалка Дністрова (фотокопія з видання 1837 р.). Київ, 1972.
136. Русалка Дністровая. Документи і матеріали. Київ, 1989.
137. Сверстюк Є. Шевченко і час. Київ, 1996.
138. Світи Тараса Шевченка: у 2-х т. Нью-Йорк, 1991.
139. Сініцина А. Історико-філософські ідеї українського романтизму (Пантелеймон Куліш, Микола Костомарів). Львів, 2002. 160 с.
140. Скринник М. Наративні практики української ідентичності: доба Романтизму. Львів, 2007. 367 с.
141. Скринник М. Ідейне підґрунтя українського романтизму // Записки НТШ. Т. ССХХІІ. Праці Історико-філософської секції. Львів, 1990. С. 201–215.
142. Сміль-Стоцький С. Т. Шевченко: інтерпретації. Черкаси, 2003.
143. Смілянська В., Чамата Н. Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка. Київ, 2000.
144. Смілянська В.Л. «Святим огненным словом...». Тарас Шевченко: поетика. Київ, 1990.
145. Смілянська В.Л. Літературна творчість Миколи Костомарова // Костомаров М.І. Твори: у 2-х т. Київ, 1990. Т. І.
146. Спогади про Тараса Шевченка. Київ, 1982.
147. Тарас Шевченко. Більша книжка. Автографи поезій 1847–1860 рр. Київ, 1963.
148. Тарас Шевченко. Мала книжка. Автографи поезій Шевченка 1847-1850. Київ, 1984.
149. Ткачук М. Лірика Маркіяна Шашкевича. Тернопіль, 1999.
150. Ткачук М. Літературний портрет Миколи Костомарова // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ, 2008. Вип. 24. С. 149–165.
151. Ткачук М. Поетика балад Левка Боровиковського. Тернопіль, 2000.
152. Українська драматургія першої половини ХІХ ст. Маловідомі п'єси. Київ, 1958.
153. Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років: хрестоматія: у 2-х т. / Л.Т. Сенік (ред.). Львів, 2002. Т. 1.
154. Українські поети-романтики. Поетичні твори. Київ, 1987.
155. Українські поети-романтики 20-40-х років ХІХ ст. Київ: Дніпро, 1968.
156. Филипович П. Шевченко і романтизм // Записки історично-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук. Кн. 4. Київ, 1923. С. 3–18.
157. Филипович П. Шевченкознавчі студії. Черкаси, 2001.
158. Франко І. «Тополя» Т. Шевченка // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Т. 28. Київ, 1980. С. 73–88.
159. Франко І. Дещо про «Марусю» Л. Боровиковського та її основу // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 33.
160. Франко І. До біографії та характеристики В. Забіли // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 37.
161. Франко І. Етнологія та історія літератури // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 29.
162. Франко І. М. Шашкевич і галицько-руська література // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 29.
163. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1984. Т. 41.
164. Франко І. Олександр Степанович Афанасьєв-Чужбинський // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1983. Т. 39.
165. Франко І. Осип Бодяньський // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1981. Т. 34.
166. Франко І. Поезії Віктора Забіли // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ, 1982. Т. 37.
167. Харківська школа романтиків: у 3-х т. Харків, 1930.

168. Харківський університет XIX – початку XX століття у спогадах його професорів та вихованців / укл.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко, В.І. Кадєєв, С.М. Куделко, Б.К. Мигаль, С.І. Посохов; вст. ст. В.І. Іващенко. Харків, 2011. Т. 2.
169. Хропко П. Українська драматургія першої половини XIX ст. Київ, 1972.
170. Чамата Н. Ритміка Т.Г.Шевченка. Київ, 1974.
171. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль, 1994.
172. Шамрай А. Боровиковський як поет-романтик // Харківська школа романтиків. Харків, 1930. С. 84–126.
173. Шабліовський Є., Деркач Б. І. П. Котляревський – корифей української літератури // Котляревський І.П. Повне зібрання творів. Київ: Наукова думка, 1969. С. 5–37.
174. Шевельов Ю. 1860 рік у творчості Шевченка // ЗНТШ. 1992. Т. ССХХІV.
175. Шевченківський словник: у 2 т. Київ, 1976–1977.
176. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 т. Київ, 2001–2003. Т. 1– 6.
177. Шерех Ю. Інший романтик, інший романтизм // Шерех Ю. Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеології. Київ, 1993.
178. Янищук О. Григорій Квітка-Основ'яненко в духовній історії України. Тернопіль, 2003.
179. Яценко М.Т. Гердеризм і українська літературно-теоретична думка доби романтизму // Українська література і системи літератур Європи і Америки (XIX – XX). Київ, 1997.
180. Яценко М.Т. Українська романтична поезія 20–30-х років XIX ст. // Українські поети-романтики. Поетичні твори. Київ, 1987.
181. Чопик Р. Гоголь – Гоголь – і чорт // Слово і Час. 2008. № 10. С. 61–67.
182. Чопик Р. Між Франком і Сковородою: кордоцентричні засади пізнання дошевченківського періоду нового українського письменства // Українське літературознавство. 2019. Випуск 84. С. 173–183.

Інтернет-ресурси

- Бібліотека української літератури. Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/>
- Електронна бібліотека української літератури. Режим доступу: <http://www.utoronto.ca/elul/>
- Поетика. Бібліотека української поезії. Режим доступу: <http://poetry.uazone.net/>
- Ізборник. Режим доступу: <http://litopys.org.ua>